

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring i lov om afgift af motorkøretøjer m. v.

Valgt blev: *Retoft, Heising, Horn, Aage Knudsen, M. Larsen (Kolding), Axel Ivan Pedersen, P. A. Rasmussen, Kirkegaard, Gøting, Holmberg, Anders Andersen, From, Thisted Knudsen, Sønderup, Adolph Sørensen, Ninn-Hansen og Marie Antoinette von Lowzow.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående Kongeriget Danmarks Hypotekbanks beretning for regnskabsåret 1957-58.

Valgt blev: *Einer-Jensen, Brodthagen, Gorrsen, Ove Hansen, Erhard Jakobsen, Mørk, Lars M. Olsen, Axel Sørensen, J. M. Pedersen, Henry Christensen, Ejnar Hansen, Kryger, Lorentzen, Paabøl, Clausen (Olufskjær), Poul Claussen og Adolph Sørensen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Spørgsmål om meddelelse af orlov til folketingsmand Hvidberg.

Formanden: Dersom ingen gør indsigelse, vil jeg betragte det som vedtaget, at den ønskede orlov meddeles. (Ophold). Det er vedtaget.

Man gik derefter til:

Spørgsmål om indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmand Hvidberg.

Formanden: Dersom ingen gør indsigelse, vil jeg betragte det som vedtaget, at stedfortræderen indkaldes. (Ophold). Det er vedtaget. Journalist fru Ellen Jerking, Riskov, vil herefter blive indkaldt som midlertidigt medlem af folketinget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om udlån til statshusmandsbrug m. m.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1325, fremsættelsen i tidenden sp. 1386).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Carl Petersen: Det foreliggende lovforslag følger nøjagtig det samme princip som de lovforslag om udlån til statshusmandsbrug, der har været fremsat i de senere år. De beløb, der stilles til rådighed, er de samme som i den nugældende lov, og de beløb, som hver enkelt ansøger kan få gennem denne låneordning, er for så vidt også de samme, bortset fra at der sker en ajourføring, som har forbindelse med den stigning i byggeomkostningerne, som er foregået siden i fjor; man kan derfor sige, at de pågældende i realiteten får de samme lån, de samme muligheder.

Endvidere foreslås det, at jordkøbslån kan forhøjes med 2 000 kr., dog ikke det såkaldt almindelige beløb; det hedder nemlig i lovforslaget, at jordkøbslåne undtagelsesvis kan udgøre 22 000 kr. Jeg vil dog gerne allerede nu sige, at jeg forbeholder mig at tage dette spørgsmål op til diskussion i det udvalg, der formentlig bliver nedsat.

Under de forhandlinger, der har været ført om udlånslovgivningen i de sidste to år, har man næret visse forventninger om, at når udlånslovforslaget for 1959 skulle fremsættes, ville det følge et andet princip end hidtil. Der har været nedsat en kommission, som skulle gennemgå hele statshusmandslovgivningen, dennes formål og spørgsmålet om udlån. Nu havde vel alle ønsket, at dette arbejde kunne være tilendebragt, før udlånslovforslaget blev fremsat; men det viste sig — denne gang som så ofte tidligere — at når man kommer i gang med et kommissionsarbejde, der for så vidt ser enkelt ud, når man læser kommissoriet, så opdager man, at det ene spørgsmål griber ind i det andet. Arbejdet tager

[Carl Petersen.]

meget længere tid, end man har ventet, idet det materiale, man får til belysning af spørgsmålene, og som skal danne grundlaget for det nye, er yderst omfattende, og der rejser sig stadig nye spørgsmål, som må besvares. Derfor har dette arbejde ikke kunnet tilendebringes så hurtigt, som man vist i grunden fra alle sider havde ventet. Det kan ikke nægtes — og det fremgår også af den højtærede ministers fremsættelsestale — at kommissionen på et vist tidspunkt var kommet til det resultat, at man kunne pille et af kommissoriets punkter ud og gøre det færdigt, nemlig betingelserne for udlån og spørgsmålet om, hvorvidt man kunne kapitalisere rentetelteserne, der var givet, ved ejerskifte. Men da man nåede så vidt, at der skulle en afpudsning til, viste det sig, at det kunne ikke gennemføres enstemmigt. Jeg havde meget gerne set, at man var blevet færdig med dette punkt, men vurderer det på den måde, at hvis ikke gennemførelsen kan ske i enighed, kan det komme til at vanskeliggøre det fremtidige arbejde med de andre punkter. Det, at man ikke blev færdig med kommissionens arbejde, er altså årsagen til, at man igen i år bliver stillet over for et lovforslag om udlån til statshusmandsbrug på linje med de gamle principper.

Jeg skal med disse bemærkninger på mit partis vegne anbefale lovforslaget til videre behandling i udvalget, hvor der er visse ting, jeg gerne vil se på. Jeg anbefaler altså forslaget til hurtig gennemførelse.

Niels Eriksen: Ministeren tog i sin fremsættelsestale kommissionsarbejdet som udgangspunkt. Mit parti har gennem flere år ønsket en kommission, der skulle foretage en virkelig dybtgående behandling af alle de problemer, der knytter sig til vor udstykning. Der er problemer med hensyn til rentefriheden og med hensyn til vilkårene ved ejerskifte. Der er spørgsmålet om muligheden for i højere grad at benytte det almindelige realkreditmarked og, hvad der er meget påkrævet, mulighederne for en forkortelse af løbetiden for de langfristede lån. Endelig er der spørgsmålet om, hvad der for os er noget meget væsentligt, at få foretaget en undersøgelse af, om vi ikke helt skal forandre denne lovgivning. Vi ved jo alle, at der

sker en voldsom ændring inden for landbruget i øjeblikket. Jeg tror ikke, det er for meget at sige, at det er en strukturerændring, der sker i landbrugets driftsformer. Årsagerne hertil er jo mange, dels at der er sket en stærk befolkningsforskydning fra landet imod byen — der er nu mindre arbejdskraft på landet end før — dels at der er sket en voldsom teknisk udvikling, som giver sig udslag i en vidtstrakt mekanisering inden for landbruget. Det er givet, at skal vi drive rationelt landbrug, må man også tage disse forhold i betragtning; så må der være mulighed for virkelig at drage nytte af den tekniske udvikling. Derfor har mit parti ønsket, at vi i en kommission skulle have begyndt ved den modsatte ende, nemlig med en tilbunds gående undersøgelse af disse problemer. Det har vi hidtil ikke nået, og derfor er jeg enig i, at det er rigtigt, at kommissionen fortsætter sit arbejde og så virkelig begynder her. Kommissionen må have tid til det, for det er meget vigtige opgaver, den har fået.

Jeg glæder mig over de udtalelser, det ærede medlem hr. Carl Petersen før fremsatte om, at det ærede medlem gerne så, at der fortsat kunne være enighed om denne lovgivning. Det vil vi gerne medvirke til, men det forudsætter de undersøgelser, jeg har nævnt. Vi er beredt til at trække i arbejdstøjet i kommissionen.

Når jeg har sagt det, erkender jeg også, at det er nødvendigt, at vi får udlånslovsforslaget gennemført. Jeg har ikke mange bemærkninger at gøre til det. De forhøjelser, som er sket i visse af lånebeløbene, kan vi se nærmere på i udvalget. Jeg skal ikke her gå i enkeltheder. Det er rigtigt, som det ærede medlem hr. Carl Petersen sagde, at der ingen principielle ændringer er i udlånsloven.

Jeg vil gerne med disse bemærkninger anbefale lovforslaget til velvillig behandling.

H. C. Toft: Da vi sidste år havde dette årligt tilbagevendende lovforslag om udlån til statshusmandsbrug til behandling i folketinget, gav jeg på mit partis vegne udtrykk for den stilling, vi under de givne forhold ville tage til lovforslaget, nemlig den, at vi ikke ville medvirke til at bevilge så store beløb til udlån, idet vi mente, at udlånsvirksomheden skulle begrænses til nye stats-

[H. C. Toft.]

lån til statsejendomme på nyindvundne arealer og til statshusmandsbrug i de tyndt-befolkede dele af Sønderjylland, endvidere til køb af jord og udlån til erhvervelse af tillægsjord til de mange ejendomme, der er for små. Dette er i god overensstemmelse med den økonomiske politik, der er det konservative folkepartis, og hvorefter vi ønsker at begrænse statens udlånsvirksomhed, men at fremme muligheden for, at man ved privat virksomhed gennem større opsparing kan tjene så meget, at man kan komme ind i den bedrift, man gerne vil have.

Jeg skal ikke i dag fremdrage de urimeligheder, der er i den gældende lovgivning. Den er jo, som det er sagt, til undersøgelse og behandling i den af landbrugsministeren nedsatte kommission om udlån til statshusmandsbrug og om statshusmandsloven. Sidste år opfordrede jeg til at indskrænke statsudlånsvirksomheden til de formål, jeg nævnedes før, indtil kommissionen blev færdig med sit arbejde. Vi kunne imidlertid ikke dengang få tilslutning fra de andre partier til dette synspunkt. Nu har vi ventet et år igen, og kommissionen har ikke tilendebragt sit arbejde, og vi står i samme stilling som dengang. Jeg vil derfor gerne anmode de øvrige af folketingets partier om at tage op til overvejelse, om ikke det var rimeligt at indskrænke udlånsvirksomheden, til vi får kommissionens udtalelser, thi selv om vi ikke hører noget til de resultater, der formentlig er fremkommet på grund af kommissionens undersøgelser, står det vist klart for os alle, at der er sket en stor forandring, siden rammerne for ejendomsstørrelserne blev lagt i statshusmandsloven i 1919, en forandring, hvorved den tekniske udvikling har gjort det muligt for den enkelte person intensivt at dyrke et langt større areal, ligesom den i det hele taget har gjort det muligt for den enkelte person at passe en langt større bedrift end før den sidste krig. Vi har jo også alle sammen bemærket den kolossale udvandring, der er sket fra landbruget gennem mange år. Mangelen på fast medhjælp, på unge medhjælpere, er blevet større og større, og ved novemberskiftet i 1958 var den så følelig, at ikke så få landejendomme ikke fik den medhjælp, de havde ønsket. Det siger til os, at det problem, som man fra flere sider

har fremdraget gennem årene, at få afløser i tilstrækkeligt omfang til at overtage de bestående brug, er ved at rykke os meget nær. Vi kender vel også hver især eksempler på, at unge nyetablerede landmænd ofte er uden nogen art af kvindelig bistand i bedriften, og det er jo et udtryk for den mangel, der er på kvinder til at indgå i bedrifterne i tiden fremover.

I en rundbordskonference for kort tid siden i radioen deltog den højtærede landbrugsminister, og ministeren fremsatte ved denne lejlighed en konklusion af sin vurdering af udviklingen fremover inden for landbruget. Denne vurdering deler jeg med landbrugsministeren, når han fremhæver, at han venter en stigende produktion produceret af færre personer end i dag. Når den højtærede landbrugsminister har denne opfattelse, som jo i virkeligheden siger, at de brug, man ved statens hjælp opretter i dag, må forventes fremover at være for små til en familie, hvis man benytter sig af teknikken og mulighederne for en rationalisering, gør jeg mig egentlig forhåbning om, at landbrugsministeren vil være betænkelig ved at fortsætte fremover med en udstykning i samme omfang som hidtil og med de rammer, inden for hvilke udstykningen nu finder sted, idet vi derved med statens midler fremmer en udvikling, som også landbrugsministeren frygter tiden er løbet fra; med andre ord en fejlinvestering, spild af penge, spild af materialer.

Nu vil det sikkert blive hævdet, at man skal lade kommissionen arbejde i fred og ikke foregribe noget, før vi har en betænkning fra kommissionen. Det kan jo være meget rigtigt, men det er vor opfattelse ud fra de betragtninger, jeg her har ført frem, at når man forventer en sådan udvikling, som landbrugsministeren har vurderet den, bør vi, indtil vi har hørt fra kommissionen, indskrænke udlånsvirksomheden og begrænse den til de opgaver, jeg indledte med at udtale at vi finder og også fremover vil finde det rigtigt at medvirke til.

På baggrund af den udtalelse af landbrugsministeren, som jeg før nævnte, og som mangfoldige sikkert er enige med ham i, må jeg formode, at også den højtærede landbrugsminister må finde tiden inde til nu at få en tilbunds gående undersøgelse af, hvilken størrelse brugene fremover bør have

[H. C. Toft.]

for at opnå den bedste produktivitet, så vi derved kan få klarhed over, om vor jordlovgivning i det hele taget ikke forhindrer skabelsen af de mest produktive brugsstørrelser. Det vil sandsynligvis gå således, at man kommer til det resultat, at mange brug, også familiebrug, er alt for små, og at det bidrag, vi kan give i form af fremskaffelse af tillægsjord, ikke er meget værd, idet det ofte ikke vil være muligt at skaffe tillægsjord i naturlig nærhed af de bestående ejendomme, således at tiden måske i stedet vil tilsige os, at det er bedre at foretage en sammenlægning af hensyn til produktiviteten og ikke mindst af hensyn til den befolkningsudvikling, som vi her ser er stærkt i gang, og hvorved man må befrygte, at der ikke vil være et tilstrækkeligt antal til at overtage de bestående brug.

Et tidligere medlem af folketinget, gods ejer Tesdorpf, rejste ønsket om en stor landbrugskommission for en halv snes år siden, og jeg beklager, at folketinget ikke dengang fulgte det gode råd; så havde vi sikkert i dag vidst bedre besked om, hvor vi står. At tiden blev forpasset dengang, skulle dog ikke forhindre os i nu at få den opgave løst, og jeg henstiller derfor til den højtærede landbrugsminister at overveje, om ikke også han finder det rimeligt og rigtigt, at vi får en tilbundsående undersøgelse heraf. Det er muligt, at dette spørgsmål naturligt hører hjemme i den kommission, der er nedsat, men denne kommissions arbejde med de opgaver, der er pålagt den, må ikke af den grund forhindres eller forsinkes.

Jeg vil gerne stille et par spørgsmål til landbrugsministeren i anledning af den diskussion, der er foregået i forskellige blade og mand og mand imellem. I Husmandshjemmet for den 17. december har jeg set konsulent Jørgen Pedersen oplyse, at en husmand, der sælger sin ejendom efter 42½ års forløb, bliver pålagt en renteefterbetaling på 34 650 kr. Jeg vil gerne spørge den højtærede landbrugsminister, der jo tidligere var næstformand for jordlovsudvalget, om han i dag kan oplyse os, om det virkelig forholder sig således, og, hvis det gør det, om ansøgerne til statshusmandsbrug får den besked, at det forholder sig således.

Formanden for statens jordlovsudvalg, hr. Nielsen-Man, har i en udtalelse til Aalborg Amtstidende sagt, at de fleste kvalificerede ansøgere får en statsejendom, men at mange siger nej, når det ikke kan blive på deres hjemegn. Formanden for jordlovsudvalget siger, at statistikken over antallet af kvalificerede ansøgere, der ikke får tildelt en statsejendom, er forkert. Jeg finder det rimeligt, at vi i udvalget får den rigtige statistik.

Jeg erindrer fra sidste år og selvfølgelig også fra udtalelser, der er faldet landet over, at man vil sige til det konservative folkeparti, at med den linje, vi her trækker op, viser vi ikke en venlig indstilling over for ungdommen. Det er imidlertid ikke rigtigt. Vi kan ikke indse rigtigheden af, at staten gennem denne udlånsvirksomhed begunstiger et par hundrede unge hvert år, medens der i alt er 6 000 unge, der nyetablerer sig hvert år. Da loven om investeringsfonds var til revision i folketinget, ønskede man fra konservativ og venstres side, at de unge, der skulle investere, både når det drejede sig om landbrug, og når det drejer sig om håndværk og fiskeri, skulle have mulighed for at henlægge beløb til investeringsfonds på samme måde som de, der er i erhvervet i dag, men det blev afvist af regeringspartierne. Vi havde fundet det rigtigt og rimeligt, om regeringspartierne havde vist ungdommen den samme venlighed, som de viser dem, der sidder i erhvervet i dag. Der er jo mange eksempler på, at de unge sparer betydelige beløb op til deres fremtidige gerning, så hvorfor skulle de ikke have den samme mulighed i skattemæssig henseende som de eksisterende erhvervsudøvere? Da ligningsloven var til behandling, ønskede vi fra oppositionens side, at de nyetablerede fortsat skulle have mulighed for skattefrit at fradrage op til 3 000 kr. på deres gæld om året. Regeringspartierne viste ungdommen den venlighed, hvis man kan sige det sådan, at bestemme, at skæringsdatoen skulle være den 15. september 1957. Vi stillede ændringsforslag, men regeringspartierne viste igen ungdommen den venlighed at afvise en sådan rimelig lovgivning.

Jeg må måske have lov til til slut at henvise til det spørgsmål, jeg rejste over for finansministeren i går. Vi må gøre os klart, at de unge, der skal op på den store pro-

[H. C. Toft.]

duktion for at klare sig, for at få den store indtægt, netop er dem, der har de store besætninger, og derfor rammes de skattemæssigt hårdt af den skalastigning, som ligningsdirektoratets fastsættelse er udtryk for. Jeg beklager, at den højtærede finansminister i går erklærede, at han ikke fandt, der var grundlag for en ændring. Jeg finder i høj grad, der er grundlag derfor.

Vi har det samme standpunkt til denne lovgivning som sidste år. Vi vil følge med i udvalgsarbejdet, hvor vi også gerne vil have en del oplysninger og svar på nogle spørgsmål, vi vil stille.

Axel Sørensen: Jeg kan på det radikale venstres vegne anbefale lovforslaget. Det drejer sig om en forlængelse af den bestående ordning, dog med den ændring, som allerede er omtalt, at byggelånet til de nye husmandsbrug forhøjes med 2 000 kr. og for gartneribrugene med 1 000 kr., ligesom jordkøbslånet forhøjes med 2 000 kr. til maksimalt 22 000 kr. for det kommende år.

Forlængelsen må, som det også allerede er nævnt, ses på baggrund af, at den kommission, som landbrugsministeren nedsatte i 1957, ikke hidtil har kunnet nå gennem sit arbejde og nå til enighed om rammerne for en ny udlånslov. Formålet var jo at undersøge mulighederne for at gennemføre en begrænsning af sælgerens kapitalisering af rentelepelsene ved ejerskifte, og lad mig straks sige, at vi inden for det radikale venstre mener, at den mand, der får hjælp til at etablere sig, ikke skal have lov til at indkassere hele denne kapitalisering ved ejerskifte.

Med hensyn til løbetiden for de langfristede lån, som ifølge gældende lov strækker sig over 139 år, skulle kommissionen søge at nå frem til en passende forkortelse heraf under fornøden hensyntagen til et statshusmandsbrugs økonomiske bæreevne samt endvidere undersøge muligheden for, at statshusmændene fik større adgang til en rimelig og fordelagtig udnyttelse af et almindeligt realkreditmarked. Her mangler måske noget fra realkreditkommissionen med hensyn til at skabe muligheder for, at de brug, der er oprettet tidligere, ved ejerskifte, f. eks. ved overdragelse til børn, kan udnytte det almindelige kreditmarked.

Foruden disse opgaver, der berører statens udlånsvirksomhed med hensyn til oprettelse af husmandsbrug og gartnerier, er der fra tingets talerstol nævnt adskillige ting i forbindelse med kommissionens opgave: overvejelse af en række spørgsmål vedrørende statshusmandslovgivningen. Jeg vil dog gerne fremføre den bemærkning, at for den del af dansk landbougdom, som har uddannet sig med landbruget for øje, og som kun har mulighed for ved statens bistand at få overladt et statshusmandsbrug, er det af betydning, at kommissionen får afsluttet sit arbejde.

Principielt er det radikale venstre tilhænger af en øget udstykning, for at man kan skaffe så mange selvstændige landbrug som muligt, landbrug, som samtidig er i stand til at give deres udøvere en god og sund arbejdsplads og et økonomisk godt udbytte. Desuden er vi af den opfattelse, at en øget udstykning er med til at skabe modvægt mod den flugt fra landet ind til byerne, som her er nævnt, og derved med til at skabe balance mellem land- og bybefolkning. Det har jo vist sig, at befolkningstallet inden for landbruget i en årrække er gået tilbage, nemlig fra at udgøre 46 pct. til at udgøre 23 pct., trods det at landbrugets produktivitet ikke er udnyttet fuldt ud. Nu må her indskydes, at procenten af landbrugsudøvere er væsentlig større, idet man ved den statistiske opgørelse placerer nogle af dem, der er berørt af omflytningen inden for landbrugsproduktionen, under industriproduktion. Det er med beklagelse, man ser denne flytning ske, og det er også beklageligt, at man i 1959 skal kunne give udtryk for de samme synspunkter som i 1948, da statshusmandsloven var til revision her i tinget, nemlig at udstykningen i Danmark har været udsat for trange kår. Årsagen har været stigende byggeomkostninger og stigende jordpriser og nu i det moderne samfund en strukturomlægning, måske på grund af mekaniseringsforholdene. Men jeg tror, at der nu som dengang heroverfor står et almindeligt, folkeligt krav fra dansk landbougdom, som foruden at have betalt store skatter — og tillige betalt dem for den ungdom, der går eksamensvejen — skulle foretage en meget stærk opsparing; den har et ønske om en bedre jordfordeling, således at den kan få

[Axel Sørensen.]

mulighed for at få en plet af Danmarks jord.

Man kan vel blive stillet over for udtalelser, der påpeger, at man må indstille sig på nye retningslinjer, men jeg vil gerne tage mit ståsted i dette, at der fremdeles i 1958 har været mellem 500 og 600 ansøgere til husmandsbrug, og at kun 200 er kommet i betragtning; det vil altså sige, at mange har fået negativt svar, og det er så meget mere beklageligt, som vore høj- og landbrugsskoler i indeværende vinter har et elevtal på 7 000, hvoraf eleverne på landbrugsskolerne, som påtager sig en faglig uddannelse, udgør ca. 3 000, eller en stigning på mellem 300 og 400. De kommer her af egen fri vilje, fordi de vil søge at dygtiggøre sig gennem øget viden for på økonomisk måde at skabe sig et erhverv og drive et rentabelt landbrug. Landbruget gøres i lighed med andre områder til et fag, som de unge er indforstået med at man må uddanne sig til. De er klar over, at det er et fag, som berøres af den voldsomme udvikling, der sætter kravene op både til teknisk kunnen og til teoretisk viden.

Der ydes nu meget, meget store millionbeløb til uddannelsesformål til dansk ungdom og herunder også til landbrugets ungdom. De store millionbyggerier ved landbrugsskoler o. lign. med staten som prioritethaver vidner om forståelse af nødvendigheden af øget produktion inden for landbruget, men endnu er der jo langt igen, før landbrugets produktivitet er udnyttet. Måske vi i øjeblikket befinder os på en vej, hvor markedshensyn ligesom danner modsætningsforhold, men det er ønskeligt, at disse problemer løses i det kommende år. Det er ikke for dyrt at anvende nogle penge på de unge, som efter endt skoleophold ikke selv trods opsparring kan komme i besiddelse af en landbrugsjendom, men må slutte sig til vandringer ind til byerne. Det vil jeg gerne fremhæve i forbindelse med de modsætningsforhold, som er blevet trukket frem her.

I 1948 foretog rigsdagen en revision af jordlovene, og i det forslag, der da lå på tingets bord, var medtaget en bestemmelse om ekspropriation. Denne udgik imidlertid af lovforslaget, og i stedet blev indføjet

bestemmelsen om forkøbsretten. Man har nu gennem 10 år set denne forkøbsret praktiseret, men jeg synes langtfra, man kan sige, den er praktiseret i det omfang, man havde tænkt sig, og som havde været ønskeligt. Forskellige prisdannelser i landbruget har bevirket, at værdien af et års avl har været større end selve jordens værdi. Derved har man, med hele den praksis, der har været gældende inden for statens jordlovsudvalg, ikke kunnet udnytte forkøbsretten; det er jo sandheden herom.

Det radikale venstre vendte sig i 1948 imod ekspropriation af jord til husmandsbrug og tillægsjord, idet vi anså forkøbsretten for en vej til løsning af jordspørgsmålet. Når det nu efter 10 års forløb viser sig, at forkøbsretten ikke er udnyttet i forhold til det antal ansøgere, der har været, må man ved hjælp af den kommission, der er nedsat, og med landbrugsministerens billigelse — idet han jo er godt kendt med hele det arbejde, der foregår inden for jordlovsudvalget — undersøge muligheden for en mere effektiv løsning med hensyn til forkøbsretten, måske gennem en anden struktur, måske med andre brugsstørrelser og endvidere ved inddragning af den såkaldte frie jord.

Jeg skal med disse bemærkninger anbefale det foreliggende lovforslag.

Kristian Kristensen: Som allerede nævnt af flere ærede ordførere er jo en af forudsætningerne for det lovforslag, vi her har til behandling, den, at den nedsatte kommission ikke er blevet færdig med sit arbejde. Derfor må vi have udlånsloven forlænget for et år, og jeg vil gerne på retsforbundets vegne anbefale en hurtig og velvillig behandling af lovforslaget.

Må jeg om fremtidens lovgivning på dette område sige, at vi selvfølgelig også fra retsforbundets side har vore principielle ønsker på dette område. Disse ønsker vil vi søge at gøre gældende i det kommissionsarbejde, der foregår, og her skal jeg altså nøjes med ganske kort at anbefale det foreliggende lovforslag.

Fuglsang: På kommunisternes vegne kan jeg kun udtale tilfredshed med det forslag om udlån til statshusmandsbrug, som den

[Fuglsang.]

højtærede landbrugsminister har fremsat, for så vidt som det, hvad byggelånene angår, ganske svarer til de ændringsforslag, jeg på mit partis vegne stillede i fjor, men som dengang kun fik vore egne stemmer.

Derudover har det foreliggende forslag også ændringer med hensyn til jordkøbslånene. I og for sig burde disse forhøjelser ikke behøve nogen som helst motivering; de betyder jo ingen ændring i loven, intet brud på de principper, som hidtil har været gældende, men er en simpel ajourføring af satsene som forudsat i loven. Skal man se strengt på det — og det kan måske godt være nødvendigt, eftersom lånebeløbene i sig selv ikke er alt for rigelige — yder de endda kun delvis dækning for de prisstigninger, der har fundet sted.

Hvis vi går tilbage til finansåret 1954-55, var byggelånene dengang henholdsvis 52 000 kr. og 55 000 kr. Siden da er byggeomkostningerne steget ganske betragteligt: fra 1954 til 1955 med 4,3 pct. og i de følgende år med henholdsvis 4,1 pct., 2,2 pct. og nu sidst med 1,3 pct., alt i alt rundt regnet 12 pct. Det vil sige, at for virkelig at give dækning for prisstigningerne skulle lånene nu have været henholdsvis 58 500 kr. og 61 500 kr. og ikke som foreslået 1 500 kr. mindre.

Men dertil kommer, at i de samme år er rådighedsbeløbene ikke forhøjet, og det burde de jo have været, hvis der virkelig skulle være tale om en ajourføring. Jeg ved godt, at man heroverfor i hvert fald i en vis periode har kunnet fremføre det triste argument, at jordlovsudvalget ikke altid har brugt de midler, der stod til dets rådighed — således i 1957-58 kun 19 mill. kr. af de 25 mill. kr., der var til rådighed.

Nu behøver det ikke at betyde andet, end at de, der administrerer loven, ikke har været særlig ivrige efter at udnytte den forkøbsret, denne giver — om ikke for andre, så har det i hvert tilfælde vist sig at være til glæde for de største brug, som her har fundet et kærkomment argument imod forkøbsrettens nødvendighed.

Hvad grunden end kan være, viser det sig videre, at i de første år af lovens levetid, fra 1948 til 1956, brugte jordlovsudvalget kun ca. $\frac{1}{10}$ af de 100 000 ha, som det

fik tilbud om, og af disse brugtes endda op imod halvdelen til stamparceller.

Jeg ved godt, at der bliver sagt meget til forklaring af disse forhold. Jeg vil nævne en enkelt ting, som for øvrigt også har været fremført i dag, nemlig at der ikke skulle være det store antal ansøgere, som man ofte taler om. I virkeligheden er der jo flere ansøgere, end der er brug til, og desuden er der vel grund til at tro, at adskillige holder sig tilbage, til trods for at de er fuldt ud kvalificerede, idet de på forhånd betragter det som håbløst at indsende ansøgning.

En anden ting, som jordlovsudvalget gang på gang henviser til, er, at jorden er for dyr; og det er den. Men netop på den baggrund kan det måske give grund til eftertanke, at som nævnt halvdelen af den jord, man køber, bliver udlagt til stamparceller. Men i hvert fald må de høje priser motivere de ændringer i jordkøbslånene, som her er foreslået.

Endelig kan man vel næppe komme uden om, at der finder, man kan man vist godt kalde det en vis sabotage sted fra de private køberes side, og, som sagt, at jordlovene ikke administreres helt med den iver og effektivitet, som kunne være nødvendig.

Jeg vil gerne føje et par almindelige bemærkninger til min omtale af det foreliggende lovforslag.

Da man i fjor vedtog de nye kornlove, der i deres hele tendens var — som det er sagt stærkt fra husmandsside — en hjælp til de store landbrug på smålandbrugenes bekostning, blev det i nogen grad stillet husmandsbrugene i udsigt, at man til gengæld ville sørge for at gennemføre en mere smidig og mere effektiv administration af jordlovene. Det er imidlertid gået sådan, som det desværre så ofte går i lignende forhold, at den ene part, storbruget, fik sin kornordning, medens den anden part er så temmelig glemte. Det minder i høj grad om behandlingen af arbejderne, da man i sin tid tvang dem til at gå i arbejde på betingelser, de selv havde forkastet, og til gengæld lovede kontrol med priser og avancer. Arbejderne blev bundet til de påtvungne overenskomster, men det er ikke blevet til noget med kontrollen med priser

[Fuglsang.]

og avancer. Viser ikke disse to tilfælde som i et lysglimt disse to befolkningsgruppers fælles interesser?

Der tales netop i vor tid så meget om parlamentarismens fallit. Eksempler som disse giver efter min mening en hel del af forklaringen; de fortæller nemlig, hvilken forskel der er mellem, hvad partierne fortæller befolkningen på møder ude i landet, og så hvad der gennemføres og vedtages herinde. Dette gælder netop med hensyn til vor jordlovgivning.

Jeg husker en pjece, som De jydsk Husmandsforeninger udgav kort efter jordlovenes vedtagelse i 1948, og hvori man skrev, at mange husmænd sikkert er af den mening, at det ville have været bedre, om rigsdagen havde opfyldt husmændenes krav, selv om det skulle have medført, at de mest konservative på rigsdagen var sprunget fra.

I dag er der virkelig parlamentariske muligheder for at gennemføre en ændring af lovene i den ånd, som husmændene dengang mente var den rigtige, og som igen blev bekræftet så stærkt på sendemandsmøderne i fjor, men der er til dato ingenting sket. Nej, det ville være forkert at sige det sådan, der er nemlig sket det, som er nævnt i dag, at efter ønske fra venstre og de konservative er der nedsat en kommission, endda — som det hedder — en hurtigt arbejdende kommission, som bl. a. skal behandle statshusmændenes finansieringsvilkår. Jeg var allerede dengang noget betænkelig ved en sådan kommission, og nu viser det sig, at min frygt var begrundet. Når man ser de mange undskyldninger fra denne kommission med dens begrænsede omfang for ikke at gøre noget effektivt, hvad vil man så ikke kunne få ud af det, hvis man virkelig får nedsat en sådan almindelig landbrugskommission, som der her har været tale om? Det eneste, man har hørt fra kommissionen — bortset fra, at den både i fjor og i år fremkom med undskyldninger for ikke at have foretaget sig noget effektivt — er, at man ikke er blevet enig; men er der nogen, der har regnet med det?

Vi har i dag hørt den konservative ordfører erklære sig som modstander af selve udstykningslovens principper. Hvordan kan man vente at opnå enighed med et sådant

parti? Det ville jo være direkte at svigte principper, hvis man for enhver pris ville nå til enighed inden for en sådan kommission.

Det samme ærede konservative medlem forsøgte her at forsvare sit parti mod angreb for at være ungdomsfjendtligt. Jeg vil faktisk gå endnu videre. Netop stillingen til denne lovgivning viser jo, hvordan dette parti, der i så høj grad hævder at forsvare mellemstandens interesser, i praksis går imod disse for at forsvare de mest velhavendes interesser.

Mit partis stilling er, at uanset kommission eller ikke-kommission er det på tide, at der sker noget. Herfor taler bl. a. den kendsgerning, at i løbet af 5 år er antallet af husmandsbrug gået tilbage med ca. 1 000 ejendomme om året, og det samtidig med at de store årgange efterhånden er ved at rykke frem og gøre deres krav gældende. Derfor må man allerede nu udnytte den parlamentariske mulighed, der findes, til at gennemføre sådanne ændringer i jordlovgivningen, at der skaffes den nødvendige jord frem. Forkøbsretten må udvides og må efter vor mening administreres sådan, at der kommer jord frem på de største ejendommers bekostning og ikke på de mellemstores. Der bør gennemføres ubetinget forkøbsret, og hvor dette ikke slår til, bør der gives ret til ekspropriation.

For mig at se giver det grund til eftertanke, at en af de taler, der blev holdt i det høje ting under finanslovdebatten, fremhævede den vanskelighed, der er ved at skaffe tillægsjord netop f. eks. i det lolland-falsterske herregårdsområde. Dette i forbindelse med Tolvmandsforeningernes stadige pukken på jordlovsudvalgets jordreserver, der som bekendt ikke hører til de bedste jorder, vi har, viser, at man fra den side fortsat hælder til den mening, at den gode jord vedblivende skal være på storbrugets hænder, medens de unge, der begynder, henvises til at spille pionerernes rolle på mose-, kær- og hedejorder, sådan som vi netop har eksempler på fra Store Vildmose, hvor en række begyndere, trods uomtvistelige evner, trods det at de har været i stand til at skrabe visse midler sammen, nu er ved at sætte både deres arbejdskraft, deres penge og deres håb til fremtiden over styr.

[Fuglsang.]

Hvad angår de høje priser, mener vi, at det bør være sådan, at hvor statens forårsret gøres gældende, bør prisen være vurderingsprisen.

Vi vil stemme for lovforslaget i den skikkelse, hvori det foreligger i år, men vi synes, man bør overveje at forhøje rådighedsbeløbene, så at man bliver i stand til at skabe virkelig tidssvarende brug, tidssvarende med hensyn til stuehus og tidssvarende med hensyn til avlsbygninger, og sådan har udviklingen da også været i de senere år.

Der tales en del om privat finansiering. Privat finansiering vil betyde — det viser hele vort landbrugs historiske udvikling — at for at landbruget kan få del i de fremskridt, der sker, må det i vid udstrækning optage pant i ejendommen. Dertil kommer, at private lån i vore dage ingenlunde er særlig billige lån. Disse ord bedes opfattet som en henstilling til regeringen om, at der nu gøres noget. Men bortset derfra vil jeg tilsige det foreliggende lovforslag mit partis velvillige støtte.

Landbrugsministeren (Skytte): Jeg vil gerne takke for tilslutningen til lovforslaget, idet jeg dog må undlade en almindelig tak til den konservative ordfører, som jeg må nøjes med at takke for, at han aktivt — sådan forstod jeg ham i hvert fald — vil deltage i udvalgsarbejdet.

Hvad angår det kommissionsarbejde, der har været omtalt, beklager jeg, at det ikke er blevet færdigt som ventet af mig. Det skyldes, at omfanget af arbejdet, da man kom i gang med det, viste sig at være større end forud beregnet. Jeg vil gerne understrege, at det er en aldeles enig kommission, der indstiller, at den ikke ønsker at afgive nogen betænkning i år, og at den ikke agter at stille nye forslag. Derfor var det ganske naturligt og nødvendigt for mig at fremsætte forslag om at forlænge loven uændret, blot med en ajourføring af bygge-lånene. Der er således ingen principielle ændringer i det foreliggende lovforslag, og

derfor finder jeg det naturligt, at det har fået den tilslutning, som det har.

Jeg vil håbe, at kommissionen nu kan videreføre sit arbejde og blive færdig så tidligt, at jeg kan fremsætte nye lovforslag inden midten af november næste år, idet det helst skulle være sidste frist for fremsættelser af denne art. Men jeg må sige, at efter at jeg har hørt det ærede medlem hr. Niels Eriksen i dag, er jeg ikke sikker på, at det kan lade sig gøre. Det er jeg ikke sikker på, hvis der skal foretages den tilbundsgående undersøgelse, som det ærede medlem og hans parti ønsker, og som jeg ikke skal modsætte mig. Om arbejdet kan gøres færdigt, vil så i høj grad afhænge af kommissionens medlemmer, men jeg vil gerne sige, at jeg er sikker på, at kommissionens ledelse nu som før vil gøre, hvad den kan for at fremme arbejdet.

Jeg vil knytte et par bemærkninger til de udtalelser, der her er faldet. Til det ærede medlem hr. H. C. Toft vil jeg sige, at jeg vedkender mig udtalelsen om, at landbruget i fremtiden vil fremstille en større produktion med færre medarbejdere, end der er i landbruget i dag. Men deri er der jo slet ikke noget nyt. Vi har i de senere år haft en meget stor produktionsstigning i landbruget, samtidig med at landbruget nu beskæftiger meget færre end for blot få år siden, og jeg synes, det er helt urimeligt, urigtigt og uforståeligt, at det ærede medlem lægger det ind i mine bemærkninger, som han gjorde. Jeg skal nøjes med at sige det på den måde, at mine bemærkninger, som jeg fuldt ud vedkender mig, ønsker jeg absolut ikke udlagt, som det ærede medlem hr. H. C. Toft forsøgte at gøre det i dag. Alt, hvad han siger herom, må stå fuldt og helt for hans egen regning som udtryk for hans og ikke for mine anskuelser.

Jeg finder det ubetænkeligt at fortsætte udstykningen. Det tror jeg også vil gælde efter den undersøgelse, som er sket, men med hensyn til det sidste kan det siges at være rigtigt, at vi må vente og se. Hvad

[Landbrugsministeren.]

angår afløserne i landbruget, er der i hvert fald et barometer, som fortæller mig, at det kniber ikke med afløserne til jævnt gode landbrugsejendomme, hvortil i høj grad hører de nyoprettede og de tidligere oprettede statshusmandsbrug, og det barometer er ejendomspriserne. Ejendomspriserne viser, at det indtil nu ikke har været vanskeligt at finde afløserne i landbruget. Spørgsmålet om brugenes størrelse er stadig undergivet udviklingens lov og skal være det, og det er da heller slet ikke sådan, at udstykningen er foregået efter et bestemt skema. Vi har været nede på meget mindre brugsstørrelser end dem, der praktiseres i dag, og det er vel nok sådan, at hvilken brugsstørrelse der er den mest hensigtsmæssige, i høj grad afhænger af, hvor intensivt det pågældende landbrug drives. Jeg kender landbrug under 10 tdr. land, der giver rigeligt arbejde til familien, og jeg kender landbrug på både 15 og 20 tdr. land, som ikke giver rigeligt arbejde, så jeg tror slet ikke, at størrelsen af bruget er afgørende for, om man kan sige, at det er et familiebrug, hvis man deri lægger, at det skal give mulighed for en families underhold. Landbrugets vilkår og muligheder er stadig skiftende, og det gør det svært at undersøge, hvilken brugsstørrelse der på ethvert tidspunkt er den rigtige. Der foregår næsten år for år en ændring her, og jeg må sige, at når vi ser på erhvervets vilkår og hører, hvordan landbruget selv bedømmer dem, må vi erkende, at husmandsbruget ikke hører til den del af landbruget, der oftest klager sig og oftest påkalder samfundets støtte til at klare sig i det daglige. Det er altså ikke ud fra erhvervets egen bedømmelse af dets stilling, det ærede medlem kan have fået den tro, at tiden er løbet fra denne brugsstørrelse. Jeg vil gerne som min opfattelse sige, at jeg tror, det er en fordel, at vi ikke har ensrettet brugsstørrelserne her i landet, og jeg håber heller ikke, at de bliver ensrettet, hverken opad eller nedad.

Hvad angår de specielle spørgsmål, der er stillet til mig, vil jeg gerne sige, at når det ærede medlem hr. H. C. Toft nævner en renteefterbetaling, hvis jeg hørte rigtigt, på 42 000 kr., er det i hvert fald et tilfælde, som aldrig er forekommet i praksis,

og som jeg ikke tror kan forekomme i praksis, men jeg er selvfølgelig rede til i udvalget også om dette spørgsmål at give alle de oplysninger, man ønsker.

Jeg må sige, at jeg blev lidt forundret, da det ærede medlem hr. H. C. Toft udtalte ønske om at få en rigtig statistik frem i udvalget. Mig bekendt er der aldrig i udvalget fremlagt nogen forkert statistik, i hvert fald ikke af mig, og jeg kan på forhånd uden mindste besvær love det ærede medlem, at han skal få en så rigtig statistik, som overhovedet kan skaffes.

Jeg vil gerne til sidst sige, at dette lovforslag er fremkommet senere, end jeg ønskede det, og senere, end egentlig godt er af hensyn til administrationen af lovgivningen. Det må jeg selvfølgelig tage ansvaret for, og det berettiger mig ikke til at sige, at nu må folketinget skynde sig. Det agter jeg heller ikke at gøre, men da jeg nu har mødt en næsten overvældende eller i hvert fald meget stor tilslutning til lovforslaget, vil jeg gerne udtale håb om, at man gør det til genstand for en hurtig udvalgsbehandling af hensyn til lovens praktisering i det kommende forår.

Carl Petersen: Jeg har lige et par bemærkninger til det ærede medlem hr. Fuglsang. Jeg skal ikke lægge beslag på megen tid. Jeg synes, der er brugt for megen tid til dette; det drejer sig jo ikke om principielle ændringer. Jeg tror, at enkelte ordførere skulle have sparet lidt på skytset; den virkelige ændring kommer formentlig til næste år.

Det ærede medlem hr. Fuglsang gjorde i sin tale opmærksom på, at en hel del ansøgere ikke kunne få opfyldt deres ønske om at få et husmandsbrug, og mente, at jordlovsudvalget havde en vis skyld heri. Har det ærede medlem aldrig tænkt på, at denne lovs formålsparagraf i virkeligheden går ud på at skaffe landarbejdere jord, og at de for at komme i besiddelse af en sådan ejendom i dag skal skaffe 15 000-20 000 kr.? Har det ærede medlem aldrig tænkt på, hvor svært det kan være for en landarbejder at skaffe disse penge? Det kan være en af årsagerne til, at der er vanskeligheder på dette område.

Det ærede medlem sagde, at kornlovens virkninger måske også har haft betydning

[Carl Petersen.]

med hensyn til husmandsbrugene. Må jeg gøre opmærksom på, at kornloven ikke har haft nogen virkning med hensyn til det kornkøbende landbrug, da priserne udefra hele tiden har ligget højere, således at der ingen afgift var på de pågældende kornsorter.

Hvis det ærede medlem mener, at jeg har sagt, at det eneste formål med kommissionens arbejde var at blive enig, må jeg oplyse, at det har jeg ikke sagt. Jeg har sagt, at jeg fandt det uheldigt at afgøre et enkelt punkt inden for kommissoriet, hvis der ikke var enighed om dette enkelte punkt. Jeg skal ikke kunne udtale mig om, hvorvidt der vil vise sig enighed i kommissionen, når vi nu skal gennemarbejde det hele, men enhver, der er medlem af en kommission, har vel lov til at håbe og ønske, at der kan opnås enighed på et bredt felt.

H. C. Toft: Den højtærede landbrugsminister sagde, at den udtalelse, han var fremkommet med i radioen ved rundbordskonferencen, ville han selvfølgelig stå ved, men han ville ikke stå ved det, han mener jeg lægger ind i hans udtalelse. Udtalelsen gik ud på, at landbrugsministeren var af den opfattelse, at færre personer ville frembringe en større produktion i landbrugserhvervet i årene fremover, og mig kan dette ikke sige andet, end at den produktionsevne, der er i de brug, vi kalder familiebrug, ikke kan udnyttes fuldt ud, hvis bruget ikke er stort nok. Ud fra den betragtning — det må landbrugsministeren vist erkende ud fra den opfattelse, han har gjort gældende — må man regne med, at hvis vi skal have familiebrug, hvor familiens arbejdskraft virkelig kan udnyttes, må ejendommene være større.

Derfor vil jeg endnu en gang henstille til landbrugsministeren at overveje, om vi skal have nedsat en ny kommission eller stille et par spørgsmål yderligere til den kommission, der er nedsat, for så godt som muligt at få belyst den udvikling, vi kan forvente i landbrugserhvervet, så der kan skabes de brugstørrelser, hvor de største produktionsmuligheder er til stede.

Den højtærede landbrugsminister hævdede, at han mente ikke, at der var fremlagt nogen statistik, der var forkert. Det har jeg

heller ikke sagt, højtærede landbrugsminister. Jeg citerede det, formanden for statens jordlovsudvalg havde sagt til Aalborg Amtstidende, nemlig at den statistik, han talte om, ikke var rigtig. Derfor sagde jeg: så må vi have den rigtige statistik frem i udvalget.

Den højtærede landbrugsminister fremhævede i øvrigt, at det ikke var fra statshusmandsbrugene, klagerne kom. Det turde, havde jeg nær sagt, også være en umulighed, når man først får en gave på 50 000 kr. og dernæst sammenligner sine produktionsforhold med de forhold, der gælder for dem, der selv skaffer pengene og tilmed betaler skat til stat og kommune og derigennem er med til at betale for dem, der har fået statsejendomme. Jeg tror, det ville være rigtigt, om den højtærede landbrugsminister i hvert fald overvejede at nedsætte en ny kommission, for det kan ikke være rigtigt, at vi har mulighed for at sikre en fortsat udlånsvirksomhed på den basis, vi nu bygger på, hvis der med den jordlovgivning, vi nu har, er tale om en fejlinvestering. Vi bør gennem vor jordlovgivning forhindre en sådan urigtig investering.

Det ærede medlem hr. Fuglsang påstod, at da vi fik kornloven, havde landbrugsministeren givet løfter med henblik på jordlovgivningen — jeg fik ikke helt fat på, hvad det var, men jeg forstod, at man skulle have en mildere og mere smidig administration af jordlovene, og jeg vil derfor gerne bede den højtærede minister om her fra talerstolen enten at bekræfte eller afkræfte rigtigheden heraf.

Fuglsang: Det ærede medlem hr. Carl Petersen spurgte, om jeg ikke havde tænkt på, at denne lovs formål var at skaffe jord til landarbejdere, og om jeg ikke havde tænkt på vanskelighederne ved at skaffe de ret betydelige midler, som er nødvendige. Jo, det har jeg tænkt på. Det er bl. a. derfor, jeg har stillet spørgsmålet om selve lånenes størrelse, dels fordi det, som det ærede medlem også nævnte, er vanskeligt for folk, som ikke har midler i ryggen, at skaffe de penge, der er nødvendige, dels fordi det næsten er umuligt for sådanne mennesker at få en ejendom, der blot er nogenlunde tidssvarende, så det er muligt at skabe en tilstrækkelig stor og billig produktion.

[Fuglsang.]

Med hensyn til kornloven brugte jeg ganske bevidst udtrykket: kornlovens tendens. Hvis vi går tilbage til diskussionen om kornloven i fjor, vil jeg formode, at det ærede medlem, hvis han læser sin egen tale, vil se, at han også direkte har argumenteret mod denne tendens, nemlig at det at gøre kornet dyrere vil betyde større omkostninger for de små brug. Det udlagde de delegerede på sendemandsmøderne sådan, at ordningen i virkeligheden var eller kunne blive en hjælp til de store brug på de smås bekostning. Konsekvensen heraf må være, at det ærede medlem er enig med mig i, at af hensyn til de ubemidlede må vi tilstræbe at få de almindelige lånesatser gjort højere, end de er i øjeblikket.

Landbrugsministeren (Skytte): Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. H. C. Toft, at jeg er da villig til i udvalget at drøfte, om vi skal udvide kommissoriet for den nu nedsatte kommission, men det ærede medlem må så være klar over, at det vil betyde en yderligere udsættelse af afslutningen af kommissionens arbejde.

Med hensyn til den statistik, det ærede medlem påberåber sig, må jeg have lov at sige, at statistikken de sidste 3 år viser, at kun ca. $\frac{1}{3}$ af ansøgerne til statshusmandsbrug har fået tildelt et sådant brug. Jeg tvivler på, at alle ansøgere er kvalificerede, og regner med, at godt $\frac{2}{3}$ af dem er det. Hvis det er tilfældet, vil det sige, at ca. halvdelen af kvalificerede ansøgere ikke har fået brug, og mig bekendt ligger statens jordlovsudvalg ikke med uafhængede brug. Hvis det gør det, er det en ren undtagelse og ikke noget, der tæller. Statistikken viser klart nok, at der er betydelig flere kvalificerede ansøgere end dem, der har fået jord, men tallene skal nok komme frem i udvalget.

Det ærede medlem hævder, at statshusmændene får en gave på 50 000 kr. Det passer ikke. Også her skal det ærede medlem få lejlighed til at se de rigtige tal i udvalget, hvis det ærede medlem ønsker det, hvad jeg går ud fra som givet.

Hvad angår løfterne til husmændene, gav jeg, så vidt jeg husker, et aldeles klart svar. Jeg skal gerne om det spørgsmål, der

er rejst nu, sige, at min indstilling som minister er, at forkøbsretten skal og bør udnyttes effektivt, og jeg regner ganske afgjort med, at jeg heri er enig med statens jordlovsudvalg, så vi nok i fællesskab skal finde ud af at klare det.

Må jeg så endelig sige, at det er mit håb, at man i det folketingsudvalg, der bliver nedsat, kan nå frem til enighed, og håbet beskæmmer jo ingen. Jeg har vel lov at håbe, at det ærede medlem hr. H. C. Toft, når han får de rigtige tal på alle områder, også vil være med i denne enighed.

Jeg vil gerne tilføje — det var jeg ved at glemme — at det ærede medlem jo sagde, at jeg havde fremhævet, at erhvervet — og det skulle være statshusmændene — ikke klager. Det tror jeg, sagde det ærede medlem og stoppede op; så kan man tænke sig til resten. Men jeg talte nu om husmandsbruget som erhverv, og her er de fire femtedele eller måske et større antal ikke statshusmandsbrug. Det er netop dem, der er startet på det fri marked og på lige vilkår med alle andre, som ikke til dato har givet udtryk for, at de mener, at husmandsbruget er en uheldig driftsform, der bør ændres. De er tilfredse med erhvervet, og de kan godt få deres udkomme ved det. Hvis bare alle landmænd var lige så tilfredse, må jeg ærlig talt sige, at jeg ville have en lidt roligere tilværelse, end jeg undertiden har.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Carl Petersen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om udlån til arbejderboliger på landet.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1465, fremsættelsen i tidenden sp. 1708).